

РЕЦЕНЗІЯ

**на освітньо-наукову програму «Освітні, педагогічні науки»
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка**

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова

Освітньо-наукова програма «Освітні, педагогічні науки» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, редакція 2024 року зі змінами, розроблена в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова під керівництвом гаранта, доктора педагогічних наук, професора Олени Валеріївни Матвієнко, спрямована на підготовку дослідників до продукування нового педагогічного знання та здійснення науково-педагогічної діяльності. Актуальність програми визначається необхідністю наукового забезпечення розвитку освіти, підготовки викладачів до роботи в цифровому середовищі та обґрунтування педагогічних інновацій відповідно до сучасних професійних і суспільних потреб.

Мета й предметна область програми поєднують фундаментальну теоретико-методологічну підготовку, самостійне дослідження та практичне опанування викладацької діяльності. Позитивно оцінюється увага до закономірностей навчання, виховання, професійного становлення особистості й освіти впродовж життя. Такий зміст дозволяє досліджувати проблеми підготовки педагогічних кадрів у взаємозв'язку з розвитком освітніх систем, зміною професійних завдань і способів організації освітнього процесу.

Освітня складова обсягом 52 кредити ЄКТС містить 39 кредитів обов'язкових і 13 кредитів вибіркових компонентів. Вибіркова частина становить 25 % та передбачає можливість поглиблення підготовки відповідно до тематики дисертації. Загальнонаукові компоненти забезпечують змістову основу для опанування методології, академічної комунікації та організації наукової діяльності. Важливим для дослідження професійного розвитку педагогічних працівників є компонент СП 02 «Актуальні проблеми дослідження теорії та методики професійної освіти», який доповнює вивчення загальнопедагогічних, історико-педагогічних і виховних проблем.

Дослідницька спрямованість програми конкретизована у ФК 2, ПРН 3 та ПРН 4. Передбачено розроблення концепції й програми оригінального дослідження, узгодження методології та методів, добір інструментарію, аналіз даних і визначення достовірності результатів. Вимоги обґрунтовувати наукову новизну, практичне значення та особистий внесок здобувача сприяють формуванню відповідального ставлення до наукового пошуку. Наукова складова передбачає індивідуальне планування роботи, підготовку дисертації та

оприлюднення результатів, що створює основу для послідовного розвитку дослідницької самостійності.

Особливої уваги заслуговує цифровий напрям підготовки. Компонент СП 04 «Сучасні інформаційні технології в науковій сфері» у поєднанні з ФК 5 і ПРН 5 орієнтує на обґрунтоване використання цифрових засобів та інструментів штучного інтелекту для дослідження, опрацювання й візуалізації даних, розроблення освітніх ресурсів. Позитивним є закріплення необхідності перевіряти коректність отриманих результатів, критично оцінювати можливості, обмеження та ризики технологій. Це надає цифровій підготовці дослідницького змісту й пов'язує її з розв'язанням конкретних педагогічних завдань.

Посилення викладацької підготовки через введення ЗН 05 «Теорія і методика проектування освітнього процесу у вищій школі» обсягом 3 кредити ЄКТС і збільшення науково-педагогічної практики до 6 кредитів є обґрунтованим удосконаленням програми. ПРН 8 та ПРН 9 передбачають проектування освітніх компонентів, проведення занять, організацію самостійної й дослідницької роботи, розроблення критеріїв оцінювання та вдосконалення викладання. Їх забезпечення теоретико-методичним компонентом і практикою створює передумови для інтеграції результатів власних досліджень у професійну діяльність викладача.

Практичну цінність мають ФК 7 і ПРН 11, пов'язані з розробленням освітніх і наукових проєктів, визначенням ресурсів, ризиків та критеріїв результативності, участю в забезпеченні якості освіти. Вони розширюють можливості застосування дослідницьких результатів у науково-методичній та експертній роботі. ПРН 12 доповнює цей напрям увагою до безпеки, доступності й безперервності освіти, подолання освітніх втрат і відновлення України, що посилює суспільну значущість підготовки.

Схвально оцінюється поєднання технологічної та методологічної підготовки з академічною доброчесністю, дослідницькою етикою й соціальною відповідальністю. Вимоги щодо захисту даних, прав учасників дослідження та інтелектуальної власності є важливими для розроблення й використання цифрових освітніх продуктів. Передбачені рефлексія, самооцінювання та професійний саморозвиток сприяють готовності здобувача переглядати власні підходи відповідно до нових наукових результатів і змін освітньої практики.

Для подальшого вдосконалення реалізації програми доцільно конкретизувати у змісті СП 04 практичні завдання з відповідального застосування штучного інтелекту. Вони можуть передбачати документування способу використання інструмента, перевірку достовірності згенерованої інформації та коректності посилань, аналіз упередженості результатів і визначення даних, які не слід передавати зовнішнім сервісам. Оцінювати варто

обґрунтованість вибору засобу, якість перевірки результату та самостійний інтелектуальний внесок здобувача.

Рекомендується також посилити зв'язок дослідницьких завдань із апробацією науково-методичних розробок. Для досліджень прикладного характеру доцільно передбачити підготовку плану пілотного впровадження освітнього ресурсу або педагогічної технології із зазначенням цільової групи, умов застосування, показників результативності та способів отримання зворотного зв'язку. Обговорення результатів апробації з науковцями й педагогами-практиками сприятиме уточненню меж застосовності розробки та визначенню напрямів її вдосконалення.

Зазначені рекомендації спрямовані на поглиблення цифрової й дослідницько-інноваційної підготовки. Загалом програма має обґрунтовану науково-педагогічну спрямованість і змістовно поєднує методологічну підготовку, самостійне дослідження та викладацьку практику. Освітньо-наукова програма «Освітні, педагогічні науки» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, редакція 2024 року зі змінами, заслуговує на позитивну оцінку та може бути рекомендована до подальшої реалізації в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова з урахуванням висловлених пропозицій.

РЕЦЕНЗЕНТ:

доктор педагогічних наук, професор,

заступник директора з наукової роботи

Інституту професійної освіти НАПН України

Микола ПРИГОДІЙ